

J. ZAITEGI JOAN ZAIGU

*“Gizonen eta aingeruen mintzaira
oroz mintzatuko banintz,
baina maitasunik ez banu,
soinu egiten duen metala edo
zinbal burrundari bat bezala nintzake”*

(Paulok korintioarrei, lehen gutunean. XIII, 1)

Gaur, abuztuaren hamazazpia, egun tristea izan dut. Erronkari-ko Izabara Jokin Zaitegi adiskide minaren hilberria heldu zait. Atzo hil omen zen Donostian, Probintziko Hospitalean, eta handik Oñatiko babesetxera eraman gaur arratsean Arrasaten ehortzeko.

Bihotzekoaz aspalditik zetorren osasunez gainbeheraka eta itzaltzeko ordua heldu zaio, hiru erorialdiren ondotik. Lehen bietan Arrasateko poliklinikan bisitatu nuen eta hirugarren hontan Donostiako Hospitalean. Ekainaren 19an, gure teknokrata kaxkagor hoietako bati “teknokrazia gehiegia ez zela ona, baina humanismo gehiegia ere ez”, entzun ondorean. Baina, zoritxarrez, gure herri hontan humanismo gehiegirik inoiz ez da ezagutu. Ez dakit oraindik enteratua denik.

Arratsalde beroa zen bera zegoen gelara haldu nintzenean. Behar bezalako jabetasunik ez zuelako, han zen Pelikene Arrese, hiltzorian zegoanaren oheburuan, Paristik beste gabe etorria. Jokin-ek, ni ikusteaz bat, indarrez baino gehiago bere gogoaren eraginez, eskua luzatu zidan; neren artean hartzeaz, so samur batez agertu zidan bere eskerraren sentipena. Nik ordea, gizontasuna baino gizonkeria gehiago agertu guran, barne indarrok ahalegindu nituen ene begiok malkoz ez bustitzeko.

Han konturatu nintzenez, euskararentzat ondasuna eta osasuna eman zuen gizonaren alde apenaz inor arduratzen zen, Pelikene izan ezik, bizitzaren eta heriotzaren mugan egonarren. Nemesio Etxaniz jaunak maiz bisitatu izan du, baina gainerako euskaltzaleok, deus ez.

J. M. Satrustegirekin mintzatu ondorean, Euskaltzaindiak ordainduz gaueroko zaintzaile bat jartzea erabaki genuen. Zeren, ohorezko euskaltzaina izatez aparte ez zen alperrik gure historian euskararen alde gehien eman duen gizona.

Jokinek gizontasunean eta langiletasunean zuen kemea igaz adierazi nuen "Hoja del Lune"-ean bi artikuluren bidez. Orduan ez nuen pentsatzen heriotza hain hurbil zuenik.

Gure jatikun eta langilea, Goian bego.

Baina herriak, bereziki herri abertzaleak, oraindik ez daki nor galdu duen.

Gure hizkuntzaren alorrean inork goraipenik merezi baldin baidu, lehenetakoa dugu orain joan zaigun Jokin Zaitegi jauna.

Gure historiaren ilunalditik, etorkizunera begira ari zen gure gizon hau, profeta baten gisa, herria bere mintzairarekin zuzpertz nahirik. Jaunak Isaiasen ahotik esana, beretzat pentsatua balitz bezala :

*Zoaz herri horrengana eta esaiozu:
Belarriz entzuna, ez duzue adituko,
begiz ikusia, ez duzue nabaituko.
Mokortuta bai dago herri horren bihotza,
eta belarriak entzuteko gortuta
eta begiak hertsu dituzte,
begiz ez ikusteko,
belarriz ez entzuteko
eta bihotzez ez ulertzeko,
onbidera etorririk, sendatu ez ditzan.*

(Bidalien eginak. XXVIII, 26-27)

Fariseorik ez zuen maite eta publikanoekin adiskidetasunez ibili zen. Apostolu grina zeraman, eta 1950ean, gure herriak jasan zituen ekaitzurteen ondorean, kultur aldizkari bat sortu zuen euskaraz, gure hizkuntza hau zapaldurik eta kinka larrian agertzen zen garaian, *Eusko-gogoa*. Non eta Guatemalan. Eta lortu zuen gogoen iratzarpena eta bildu zituen bere inguruan munduan zehar deserriturik zebiltzan euskal idazleak eta aberrian argi bila zebiltzan gazte batzuk.

Guatemalako puntan lau urteren buruan iraunarazi ondorean, bere asmoak eta kemena indartuz, bere Lizeoa saldu eta Miarritzera etorri zen, herriari bertatik hobeto zerbitu nahiaz. Eskuaratean zekarren, euskarara itzulia, “Bidalien eginak”, eta bertako mezua ere bai nonbait: “*Itzuliko naiz, eta Dabiden etxe eroria berreraikiko dut, zati urratuak osatuaz berriz zutituko dut*” (Bid. e. XV, 16).

Eskaini zitzaion laguntzarik hartu gabe eta ekarri zituan ondusunak ahitu zitzaizkionean, berriz Ameriketara itzuli zen. Gutik ulertua izan bazen ere, aberriarekin eta bere gogoarekingo kunplizak bete zituen. Euskara kultur mailarik gorenetara eramatea zen bere asmoa. Aintzinako klasikoen lanak zituen bere espezialitateztat. Hauek euskaraturik beharko dituela biharko euskal Unibertsitateak eta bere lanaren bidez exenplu ederra emanaz gazteria bultzatu zuen bide berrietatik, bakoitzak bere espezialitatean euskara lantzeraz.

Sofokles, Euripides, Platon..., hor ditugu euskaratuak.

Biharko lanak, lan ilunak; gaur egun gutik haintzat hartzen baditu ere, biharkoan ezagutuko dira bere merituak. Euskarak, biziko bada, hain beharrezko dituen lanak.

Ameriketean, berriz ere goldaketan, gure ikurriñaz olerki epikoak osatzeko adorea izan zuen. Handik berriz itzultzean burutapen bakarra zuen bere gogoan; bizi zen artean Platonen itzulpenak bukatzea eta argitaratzea. Baina asmo hau zeharo bete gabe joan zaigu.

Hala ere, bere ekintzarekin adierazpen ederra utzi digu. “Bidalien eginak” itzuli zuenak, haien gisa, lasai esan zezakean:

*Ikus zazute, nardatzaileok, harri eta itzali zaitetze.
Zeren lan bat eginen bai dut zuen egunotan,
inork esan balezaizue ere sinetsiko ez duzuenaz.*

(Bid. e. XIII, 41)

Testamentu berriko aipamen hauek, ez uste izan buruz nekizkienik, baizik noiz behinka gustatzen zait eta beharrezko dut Bibliaren irakurketa eta aurtengo oporraldietan nerekin ekarri dutanez, egun triste honetan nere gogoaren kontsolagarri izan dut.

Bukatzeko esan dezadan, gure gizaldiko unerik nekegarrienetan Jokin Zaitetik egin zuen lana oso nekez sinestekoa dela izan ere. Honegatik, gaur, Euskal-Herriko bazter honetan, doluminezko egun triste honetan, Agur!, Jokin.

OTSALAR